

ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Je veux mourir a Mitylène,
L'île sereine,
M'inonder de notre soleil
Dans mon sommeil
E. Athanasiades

Ὁ κοσμοξάκουστο καὶ χλιοτιμημένο νησί προβαίνει σιγά-σιγά μὲ τὸ στρίψιμο τοῦ βαποριοῦ. Τὸ ξανθὸ ἀκρογιάλι τῆς Κράτηγος μὲ τὰ ψαριανὰ καλαμόπλεχτα καλύβια καὶ τὶς ρηγμένες στὸν ἄμμο φελοῦκες, εἶναι τὸ πρῶτο πού σοῦ χτυπάει στὸ μάτι. Ἐνα μπουκέττο ἀπὸ δυνατὲς μυρωδιῆς—λουλούδια σὰν κύματα σπαρμένα στὴν κρύα γιγαλάδα τοῦ γαληνεμένου πελάγου,—ἔρχεται νὰ σκορπίσει τὸ μεθυστικὸ ἄρωμά του. Τὸ πράσινο τοῦ πεύκου· μὲ τ' ἀσημί τῆς ἐλιᾶς σμίγει ἀπάνω σὲ γραφικώτατους λόφους.

Τὸ βαπόρι περνάει κατὰ μάρκος ὅλη τὴ μεσημβρινὴ παραλία, ἀπὸ τὴν Κράτηγο, Νεάπολη, Βαρεία, τ' Ἀκλειδιοῦ, Μακρὸν-γιαλό, ὡς τὸ λιμάνι πού δεξιὰ του στέκει ἀκοίμητος Δράκοντας τὸ παμπάλαιο Βενετσιάνικο κάστρο. Μανουβράει γιὰ λίγο κ' ὕστερα φουντάρει τὴν ἄγκυρα. Οἱ νεώτεροι κουρσάροι, οἱ βαρκάρηδες, γατζώνουνε στὴ σκάλα, πηδᾶνε στὸ κατάστρωμα.

Ἡ πρώτη ἐντύπωση, μόλις πατήσεις Λεσβιακὴ γῆ, δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐχάριστη. Τὸ **Καὶ** δὲν ἔχει τὴν ἀπλοχωριὰ τῆς προκυμαίας τοῦ γειτονικοῦ νησιοῦ, τῆς «μαστιχοστάλαχτης Χίος». Στενάχωρο, μίζερο, μόλις σοῦ δίνει ἀνάσα νὰ κινηθεῖς. Καὶ τὰ μαγαζιά πού τὸ πλαισιώνουνε, κι αὐτὰ μικροσκοπικά, μονόπατα, σὰν ἓνα κομμάτι ἀπὸ καπνισμένη

κορνίζα. Μανάβικα μὲ κοφίνια γεμάτα καρπούζια, πεπόνια καὶ μπαξεβανικά, πέντ' ἔξι μαγέρικα, λυγδερὰ καὶ βρωμισμένα, ἢ ξύλινη μπασιὰ πού γίνεται ὁ ἔλεγχος τοῦ Τελεωνείου, καὶ μοναδικὴ ἑξαίρεση τὸ καθαρὸ παραλιακὸ καφενεῖο «Πανελλήνιον», καὶ τὸ ἐστιατόριον τῆς «Μεγάλης Βρετανίας». Γίνεται μιὰ προσπάθεια, τώρα μὲ τὰ λιμενικὰ ἔργα, ν' ἀπλωθεῖ κάπως ἢ προκυμαῖα, νὰ γίνῃ δηλαδὴ τῆς ἀνθρωπιᾶς.

Ἄν ὅμως τὸ νησιὸν σοῦ δίνει ἀλγεινὴ ἐντύπωση μὲ τὴν πρώτη ματιὰ, — ἐντύπωση πού ὀφείλεται ὀλότελα στὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων καὶ μπορεῖ εὐκόλα νὰ διορθωθεῖ— δὲ θὰ πεῖ μ' αὐτὸ πὼς δὲν ἔχει ἀξιοθέατα μέρη, γραφικότητα καὶ χάρη ποιητικὴ, δὲ θὰ πεῖ ἀκόμα πὼς ἢ πρωτεύουσά του στερεῖται ἀπὸ κτίρια καλομαστορεμένα καὶ δὲν ἔχει κ' ἐκείνη τὴ δική της ὁμορφιά.

Ὁ *Μακρὸν-γαλός*, μὲ φεγγάρι νωρὸς τὸ βραδάκι, εἶναι ἕνας περίπατος ὄνειρεμένος πού σοῦ πλαταίνει τὴν ψυχὴ καθὼς ἔρχεται ὁ θαλασσινὸς ἀέρας νὰ σὲ χαϊδέψῃ. Τὰ σπίτια τῶν Μυτιληνιῶν ἀρχόντων, πού σκαλώνουνε τὴν ἀνηφοριὰ τ' Ἀκλειδιοῦ, ἴσαμε κοντὰ στὴ Βαρειὰ, λουσιμένα στὸ φεγγαρόφωτο, μὲ πρασινάδα τὸ καθένα περιπλεγμένα, βαρειὰ κάπως ἀπὸ χλιδὴ καὶ Ἀνατολίτικο πλοῦτο, μὲ σοφίτες γοτθικὰς στὴν κορφή, μοιάζονε σὰν ὄνειροπάλατα παραμυθίας πολιτείας καὶ δίνονε ξεχωριστὸ κ' ἔντονον χαρακτῆρα σ' ἐκείνη τὴν πλευρὰ.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴ βορεινὴ, βρίσκονται οἱ φτωχογειτονίαι, ἢ Ἀπάνω-Σκάλα μὲ τὰ λαϊκὰ καφενεδάκια— τὸ «Νόμπιλε» λόγου χάρη— πού ὀργιάζει τὸ ρακί, τὸ οὔτι καὶ ὁ ἀμανές.

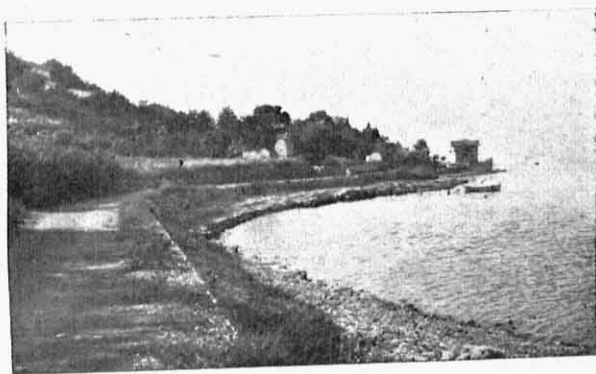
Στὸ *Ἀγροκήπιον*, πού εἶναι μετὰ τὸν *Κῆπον* ἕνα ἀπὸ τὰ καλὰ θερινὰ κέντρα, ὁ ἰδιοκτῆτης του ἔχει βάλει ραδιόφωνο, πού τὸ χωνί του τ' ἀπιθώνει ψηλὰ σ' ἕνα πεῦκο γιὰ ν' ἀκοῦνε καλὰ οἱ πελάτες. Γυρίζει τὸ κουμπί, κανονίζει τὸ δείκτη καὶ μᾶς φέρνει ὡς τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς «μακρόσυρτα λυπητερὰ τραγούδια Ἀνατολίτικα» ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα καὶ ἀπὸ τὴν Πόλη.

Εἶναι γιὰ νὰ μὴν ξεχνᾶμε κ' ἐδῶ πὼς ὁ ἀέρας πού ἀνα-

σαίνουμε μᾶς ἔρχεται φιλτραρισμένος ἀπὸ τὴ «λαγγεμένη Ἀνατολή».

*
* *

Κανένα ἴσως μέρος τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδας, ἂν ἐξαιρέσεις Κέρκυρα καὶ Κρήτη, δὲν εἶναι τόσο πυκνοσκεπασμένο ἀπὸ τὸ εἰρηνοφόρο κλαδί, ὅσο ἡ κατάφυτη Μυτιλήνη. Ὀλάκαιρο τὸ νηοὶ βαραίνει ἀπὸ τὸ φόρτο τῆς ἐλιάς καὶ τίποτα θαρροεῖς δὲν πιάνει κοντά της νὰ ξεμυτίσει. Κάθε φυσικὴ βλά-

Ἀκρογιάλι τῆς Κράτης.

στηση σταματάει. Πνίγει τὸν ἀσκίστη καὶ τὴν ἀσιβὴ καὶ κάθε ἀγριόχορτο. Μόνο λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Καλλονή, ἐκεῖ πού ἀρχίζουνε οἱ βράχοι καὶ φαλακρώνονται, κομματιασμένοι καὶ ξεμοναχιασμένοι ὅπως εἶναι ἀπὸ πανάρχαια βουλκάνου ἐκρηξή κι ἀπὸ σεισμό, προβαίνει κάπου - κάπου τὸ δρῦ μὲ τ' ἀγκαθωτά του τὰ φύλλα.

Ἡ ἐλιά ἡ μοδοῦσα πὸν πιάνει ἓνα μῶδι (500 ὀκάδες) καρπὸ κ' ἡ ἐλιά ἡ ἀδραμυτιανὴ μαζί μὲ τὴν ἀδελφὴ της τὴν ἐλιά τὴν ἐφτάκοιλη, πὸν δένει καὶ ξαναχύνει καινούριο

κομπάκι πρασινωπό, είναι τὰ προνομιούχα δέντρα πού χαιρονται ὡς καὶ τοῦ βουνοῦ τὸν καθάριον ἀέρα καὶ τῆς θάλασσας τὸν ἀνάλαφρο ξανασασμό.

Ἄλλου τήνε βλέπεις νὰ τινάζεται πρὸς τ' ἀπάνω μὲ ἴσιο λιγερὸ κορμὶ σὰν παλληκάρι γεμάτο ἄκνηση κι' ὀρμή, κι' ἄλλου μυριοκομποδεμένη μὲ τὸ βαρὺ στρηφτοδεμένο κορμό της, ἀνεμίζει τὴν κορφή της, πλουμισμένη μὲ περισσίο καρπὸ.

Γεννήτρα κάθε δυὸ χρόνια γεμίζει δλάκαίρο τὸ νησί μὲ χαρὰ κ' εὐτυχία. Ὁ δάκος εἶναι ὁ μοναδικὸς της ἐχθρός.

*
* *

Πέντε χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη, στὸ δρόμο ἀπὸ τὰ λατομεῖα πού κόβουνε πέτρα γιὰ τὸ λιμάνι καὶ δεξιὰ ἀπὸ τὴν Παγανὴ βρίσκεται ἡ παινεμένη Οὐτζᾶ, τὸ τσιφλίκι τοῦ Λεμονοῦ, πού σὰν ἄλλη καλοπρόσδεκτη ἀγκαλιὰ μᾶς δέχτηκε τὸ φετινὸ καλοκαίρι.

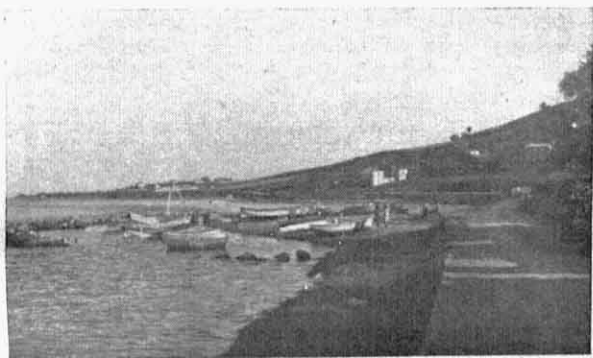
Ὁ Πύργος μὲ τὰ ντάμια (στάβλους) καὶ μὲ τὸ μύλο καὶ τὶς ἄλλες πού χρειάζονται σ' ἓνα πλούσιο χτήμα ἀποθήκες, κάβες, κελλάρια κ. τ. λ., εἶναι χτισμένος στὸ φρούδι τοῦ βουνοῦ, 180 πάνω - κάτω μέτρα ψηλὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐνα θαυμάσιο καμποβοῦνι (ὄροπέδιο) ἀπὸ 200 στρέμματα, 100 μεροκάματα ζευγάρι, ἀνοίγεται γύρωθε. Ἡ ἐλιά εἶναι ὁ κυρίαρχος καρπός. Καὶ μετὰ ἔρχονται οἱ συκιές μὲ τὰ μελωμένα σῦκα, οἱ ρωδιές μὲ τὶς ἀνοιγμένες πάξες σὰν γελαστὰ δλοπόρφυρα χεῖλια, οἱ μυγδαλιές, χαραγμένες στὴ φλούδα ἀπὸ τὸ αὐλάκι καὶ τὸν κόμπο τῆς κιτρινωπῆς ἢ κατάσπρης γόμας.

Τὸ τσιφλίκι ἔχει ἕκταση γιγαντένια, πιάνει ὅλη σχεδὸν τὴν Οὐτζᾶ, ἕξι χιλιόμετρα μῆκος καὶ τέσσαρα πλάτος, τριγυρισμένο ἀπὸ **σέτια**, μαυρόπετρα ξεροτρόχαλη, πού σοῦ δίνουνε ἅμα τὰ κοιτᾶς ἀπὸ μακρὰ τὴν ἐντύπωση πὼς εἶναι τείχη πολεμικά, πού κόβουνε τὴν προέλαση τοῦ ἐχθροῦ.

Ὅμορφες τοποθεσίες εἶναι τὰ **Ταγάρια** μὲ τὸ λιγοστὸ μὰ γάργαρο καὶ κρουσταλλένιο νερό, πού ποτίζει ἕξι κυπα-

ρισσόκορμα καβάκια (λεῦκες), καὶ ἡ *Πλάτη* ποῦ βρίσκεται ἡ σάγια (μαντρί) τοῦ Λεμονοῦ, ὅπου μπορεῖς ἀπὸ κεῖ ψηλὰ νὰ δεῖς τὴν πλατωσιὰ τοῦ Αἰγαίου, τὸν κόρφο τῆς Μυτιλήνης καὶ ἀντικρυὰ τὰ βουνὰ τῆς Μικρασίας σκεπασμένα μὲ γαλαζόφεγγη ἀνάερη σκέπη.

Χαρὰ Θεοῦ ὅμως εἶναι νὰ βλέπεις ἀπὸ τὸν Πύργο, ξαπλωμένος ἀπάνω σὲ κανένα σακκὶ ἀρακᾶ, ἀπιθωμένο στὸ διπλανὸ ἄλῳνι γιὰ νὰ τὸ λιχνίσουνε μόλις πάρει καὶ φυση-

Τὸ προάστειον Βαρειά.

ξει μελτέμι, νὰ βλέπεις τὸ δειλινὸ νὰ σιγολιώνει μὲ τὸ πορτοκαλλὶ σβυσμένο του χρῶμα καὶ κάτω σὰν ἀκουαρέλλα τὸ λιμανάκι τῆς Παναγιούδας. Τότε ὁ νοῦς σου πλάθει ταξίδια σὲ καινούριες Κολχίδες.

Στὸ τσιφλίκι δουλεύουνε ταχτικά ὄχιτὼ ἴσαμε δέκα παραγυιοί, ἄλλοι μὲ τὰ καματερά καὶ τὸ ζευγάρι κ' ἕνας δυὸ ἀπ' αὐτοὺς τσοπάνηδες καὶ μπιχτοῆδες (ἀγροφύλακες).

Ὁ Κάσος, πὸν βόσκει τὰ πρόβατα στὸ Βαθὸν Λαγγάδι καὶ στὴν Πλάτη, εἶναι ὁ Σατανᾶς μεταμορφωμένος τοῦ τσιφλικιοῦ. Μὲ δυὸ μάτια πονηρά, ἀλεπουδίσια, φερμάρει

πότε θὰ λείπει ὁ τσελεπῆς, ὁ κύρ - Ἀντωνάκης, ἀπὸ τὸν Πύργο, νὰ ζητήσῃ κανένα παξιμάδι νὰ τροχίσει τ' ἀνύπαρχτα δόντια του ἢ κανένα κομμάτι κριάς γιὰ τὸ Σαϊτάναγα, τὸ μαῦρο καὶ μ' ἀστραφτερὴ τρίχα σκιλί του. Σφουράει μὲ τὰ δυὸ δάχτυλα, περασμένα κάτω ἀπὸ τὴ γλῶσσα καὶ ξέρεῖ ὁμορφες τσαχπίνικες ἱστορίες νὰ σοῦ πεῖ. Μὲ τὸ Μῆτσο τὸ μπαρμπέρη, ποῦ πέθανε στὴν Ἀμερική, ἔπαιζε γκαίντα (ὁ Μῆτσος σαντούρι) κ' εἶτανε περιζήτητος σὲ πανηγύρια καὶ γάμους. Τώρα τήνε πούλησε τὴ γκαίντα, πάνε καὶ τὰ μετζήτια ποῦ φορτώνανε τὸ νταμπλᾶ τοῦ σαντουριοῦ, γιατί τότε πνίγει τὸ **στένος** (ἄσθμα). Εἶναι ὅμως τσοπάνης μὲ τὰ ὄλα του καὶ καθὼς εἶναι καὶ σωστὴ ἄλεποῦ, ξεγελάει μὲ ἄλλα τερτίπια τὸ πονηρεμένο ζλάπι νὰ μὴν κοντοζυγώνει στὸ κοπάδι. Μονάχα ποῦ βουλώνει τ' αὐτιά του τὶς νύχτες τοῦ Γεννάρη νὰ μὴν ἀκούει τὶς ἄλεποῦδες ὅταν κάνουνε ἔρωτα.

Ὁ Ἀλέκος, λεβεντόπαιδο ἀπὸ τὰ μύρια ποῦ ἔχει ἡ Μυτιλήνη, μ' ἓνα πεντάγλυκο πρόσωπο, ροδοκοκκινισμένο ἀπὸ χρῶμα καὶ νεανικὴ δροσιά, εἶναι ὁ μιχτοσῆς τοῦ τσιφλικιοῦ. Νυχτοπούλι, γυρίζει ὄλο τὸ μερᾶ (περιφέρεια), ξέρεῖ ποῦθε πιάνει καὶ ποῦ τελειώνει τὸ σινίρι (σύνορο), χάνεται μέσα στὰ πηχτὰ σκοτάδια, καὶ κάθε τόσο φέρνει σουριά κασιρντισμένα ποῦ χωθήκανε μέσα στὶς ἐλιές. Γιὰ νὰ τὰ πάρουνε πίσω θὰ πληρώσουνε **τοκάτι** στὸν Τσελεπῆ, 5 δραχμὲς τὸ κεφάλι τὰ πρόβατα, κασιρία κ.τ.λ., 25 δραχμὲς, μὲ τὸ συμπάθειο, τὰ γαϊδουρέλια. Ἄπ' αὐτὰ εἶναι νὰ πάρει τὰ $\frac{4}{5}$ τ' ἀφεντικό καὶ τὸ ἓνα ὁ μιχτοσῆς. Μὰ ὁ κύρ - Ἀντωνάκης τοῦ τὰ δίνει ὄλα γιὰ νὰ τότε γλυκαίνει.

Ὁ Μπάρμπα - Μιχαῆλος εἶναι ὁ φιλόσοφος καὶ ὁ ἀστρονόμος τῆς Οὐτζᾶς. Μαζὶ μὲ τὸ μαστρο - Βαγγέλη, κασανίζουνε τὰ τέσσερα χοντρά Μισιριώτικα βώδια, τοὺς βάζουνε γιουλάφι (βρόμη) καὶ κλαδιά, καθαρίζουνε ἀπὸ τὶς κοπριές τὸ ντάμι, καὶ κάθε μέρα κάνουνε ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ ὡς τὴ δύση τοῦ ἡλίου ζευγάρι. Ὁ Μπάρμπα - Μιχαῆλος, παλιὸς θαλασσινός, κατέχει τὰ μυστικά καὶ τὰ κάρτα τῶν καιρῶν καὶ καθὼς δείχνεται στὴ θωριά του Ἀνατολίτης φιλόσοφος

(μὲ ἄσπρα γένεια καὶ κάτασπρα μαλλιά) τέτοιος εἶναι ἅμα σοῦ μιλάει γιὰ τὴ μιζέρια τῆς ζωῆς, γιὰ τὸ καθημερινὸ *νεροψῶμι* καὶ γιὰ τὴν κάτω τάξη ποῦ *δυστυχεῖ*. Τὸ βραδυνὸ καρατάρει πότε θὰ βγεῖ στὴν Πλάτη τὸ *Ἄστρο* γιὰ νὰ κανονίσει τὴν ὥρα. Ὅταν ζυγιάζεται πάνω ἀπὸ τὴ φτωχικιά του τὴ στρώση, τὰ ἐπουράνια σημαίνουν μεσάνυχτα. Κι ὅταν πιᾶσει νὰ γλυκοροδίσει ἡ Ἀνατολή, θὰ βρίσκει τὸ πόδι. Καημὸς του εἶναι ποῦ δὲν κατόρθωσε

Τὰ Τσαμάκια.

τόσα χρόνια, ταξιδεμένος καὶ μυριοναυγισμένος, πολυτεχνίτης καὶ ἀληθινὸς ἐρμωσπίτης, «νὰ βρεῖ μιὰ μεγάλη κάσα, ἀπὸ κεῖνες ποῦ βάζουνε τὶς πραμάτιες, νὰ τρουπώσει καὶ μέσα». Νὰ λύσει ἔτσι τὸ πρόβλημα τῆς κατοικίας σὰν ἄλλος Διογένης μὲ τὸ πιθάρι του.

Μὰ ἔξω ἀπὸ τοὺς τύπους αὐτοὺς ποῦ τοὺς ζωγραφίζω γιὰ νὰ δώσω ἕναν πίνακα καὶ τοῦ ζωντανοῦ ὕλικου τοῦ νησιοῦ, ἔξω ἀπὸ τὸν Κουτρούλη, ποῦ εἶναι σὰν ἀρχιεργάτης στὸ τσιφλίκι τοῦ Λεμονοῦ, ὅλος σβελλάδα καὶ μελοζαχαρένια εὐγένεια, πρόθυμος νὰ σὲ περιποιηθεῖ καὶ νὰ σὲ

κανακέψει, τί θὰ εἶχε συλλογιέμαι νὰ ἱστορίσει κανεὶς ἂν τύχαινε στήν ἐποχή τῆς συγκομιδῆς τῆς ἐλιᾶς ὅπου ἐργάζονται πενήντα καὶ ὀγδόντα μαζῶχτρος. Γιατί οἱ παραπάνω, πέντε-δέκα, ἀποτελοῦνε τὸ μόνιμο προσωπικό, τοὺς χρονικῶς ἐργάτες. Ἐνῶ οἱ μεροδουλεῦτρες εἶναι ἀμέτρητες, ὅταν μάλιστα τύχει **μαξουλοχρονια** σὰν κ' ἐφέτος.

Τότε ἀντηχοῦνε τὰ ὑψώματα καὶ τὰ ρέματα κ' οἱ πλατωσιές ἀπὸ κουβεντολόϊ, χάχανα καὶ τραγουδία :

Τὰ σῶθικά μου τᾶκανες,
—μικρὸ μου,
μοῦ τᾶκανες βεράνι,
—ὄπα!

Κι ὅπως γυαλίζουνε οἱ μαυρομαίεις, λιανοπιασμένες στὸ κλαδί, ἔτσι γυαλίζουνε καὶ τὰ μάτια τῆς Μυρτώς, τῆς μαζῶχτρας, ἀπὸ χίλιες ἐρωτοκεντημένες ἀποθυμιές.

Τότε, ἅμα καπνίσει ὁ μύλος καὶ τὸ λάδι γλιστρήσει ἀπὸ τὰ τσουπιὰ (ἐλαιόπανα), ἀρχίζει γιὰ ὅλους ἡ χρυσὴ ἐποχή. Ὁ Τσελεπῆς, φύσει κουβαρντᾶς κι ἀνοιχτοχέρης, γίνεται ἀκόμη πιὸ σπάταλος.

* *

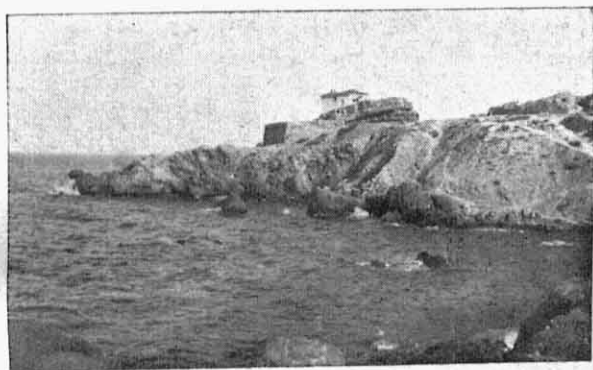
Στὰ ριζὰ τῆς Οὐτιζᾶς εἶναι ἡ Μόρια, νοικοκυρεμένο χωριὸ σὰν ὅλα τῆς Μυτιλήνης. Κατεβαίνουμε τὴ μέρα τοῦ Ἁγ-Γιάννη (29 Αὐγούστου) στὸ πανηγύρι.

Ὁ δρόμος, ἀνάμεσα σὲ καρπισμένες ἐλιές, βουνίσιο θυμάρι καὶ πουρνάρι ἀγκαθερό, κυλάει μὲ τόση εὐκολία μὲ ὅση δυσκολία σοῦ φέρνει τ' ἀπότομο στὸ γυρισμὸ ἀνέβασμά του.

Σὲ μιὰ ραχοῦλα, πού ὑπάρχει ξωκκλήσι στ' ὄνομα τῆς Μεγαλόχαρης Παναγιᾶς, εἶναι τὸ καινούριο τσιφλίκι, τοῦ Μποστάνη, πού ἀγοράστηκε τὸ φετινὸ καλοκαίρι γιὰ ὄχι καὶ λίγα ἑκατομμύρια δραχμές. Τὸ μιλιούνη ἄλλωστε κ' οἱ δυὸ καὶ τέσσερις χιλιάδες στερλίνες, χρυσὲς Ἑγγλέζικες, εἶναι συνηθισμένη μονέδα στὰ προικοσύμφωνα καὶ στίς χτηματικὲς ἀγοραπωλησιές τῶν πλουσίων Μυτιληνῶν.

Στὸ βάθακα, λίγο πὺ πάνω, τῆς Μόριας, προβαίνουνε ἀρχαϊκές, μεγαλόπρεπες, οἱ **Καμάρες** πού, κατὰ τὴν παράδοση, τὶς ἔσιαξε τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ τὰ Ρηγόπουλα, φημισμένα στὴ χώρα, γιατί τ' ἄλλο ἔσιαξε τὸ λιμάνι.

Ἡ ἐκκλησοῦλα, πὺ γιορτάζει, μὲ σημαιοῦλες καὶ βάρια στολισμένη, δέχεται τοὺς Πανηγυριῶτες. Ἀνάβουμε κ' ἐμεῖς (ἀπὸ συνήθεια ἢ ἀπὸ πίστη, ποῖος ξέρει!) ἕνα κερί. Καὶ

Τὸ Φανάρι στὴ Φυκιότρυπα.

μετὰ ὑποφέρουμε δυὸ λεβέντες πὺ μᾶς ξεκουφαίνουνε μὲ τὴ γκαίντα καὶ τὸ τουμπανέλι...

Ἡ ντάγκα (δάγκειος) ἔκανε κ' ἐδῶ τὴν ἐμφάνισή της. Δέχονται μὲ ὑπομονὴ τὸ κακό. Τί νὰ γίνει! Εἶναι, σοῦ λένε, συρμός (ἐπιδημία).

Πρὶν βγοῦμε στ' ἀκρογιάλι, κόβουμε ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ μαζέβουμε νόστιμα βυσσινόχρωμα γινωμένα βατόμουρα. Ἀρέσουνε στὴν καλόγνωμη κοπέλλα τῆς συντροφιάς μας.

Οἱ Μοριανοὶ ἔχουνε σιάξει ἕνα κάζο τοῦ Κάσου, πὺ τὸ φρυσάει καὶ δὲν κρυώνει. Σὲ παλιότερα χρόνια, στὸν καιρὸ

τῆς Τουρκοκρατίας, πὸν κυκλοφοροῦσανε χαρτονομίσματα τῆς ἐκκλησιᾶς, τότε ξεγελάσανε πὸν τοὺς ἐπαιξε γκαίντα καὶ τότε πληρώσανε οἱ ἀθεόφοβοι μὲ τραποιλόχαρτα — σαμπιλία καθὼς τὰ λέει. "Ἄμα ἄνοιξε τὸ πρωὶ τὸ ντουρβᾶ κι ἀγνάντεψε ἀντὶ παραδες τὸν "Ἄσσο καὶ τὸ Τρίο καρρό, πῆγε νὰ μείνει. Γι' αὐτὸ δὲν ἀφήνει περάτη νὰ μὴν τοῦ διηγηθεῖ τὸ περιστατικό. Ἐκδικιέται θαρρεῖς ἔτσι τοὺς Μοριανούς.

Κοντὰ στ' ἀκρογιαλί, πὸν χοροπηδᾶνε πρὸς τὸ λιμάνι τῆς Παναγιούδας, ψαρόβαρκες, μπρατσέρες καὶ τρεχαντήρια, νοιώθουμε μιὰν αἶρα γλυκοφίλητη νὰ μᾶς χαϊδεύει. Κάτι σὲ σπρώχνει νὰ χυθεῖς καὶ νὰ παιγνιδίσεις στὸ κῆμα...

*
* *

Ἀπὸ τὴ Μόρια πηγαίνουμε μ' αὐτοκίνητο στὴν Κράτηγο, ἀφοῦ ἀφήνουμε πίσω μας τὴ *Θερμὴ* μὲ τὸ πολιτισμένο καὶ καθαρὸ ξενοδοχεῖο τῆς, ὅπου εἶναι συνάμα ξεφάντωσης καὶ χοροῦ ἀριστοκρατικό κέντρο, σκίζουμε κατὰ μᾶκρος ὅλη τὴν Ἄγορά, περνᾶμε τοποθεσίες πὸν ἀνάφερα στὴν ἀρχή, καὶ φτάνουμε στ' ἀκρογιαλί τὸ θεϊκό, πὸν εἶναι μάγεμα νὰ τὸ βλέπεις ν' ἀλλάζει τὸ δειλινὸ χρωματισιὸς καὶ τὸ βράδυ ν' ἀσημολάμπει μὲ γεμάτο φεγγάρι.

Ἡ Κράτηγος, ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τοπία τῆς Μυτιλήνης, — τὸ μπουκέττο πὸν ἔρρηχνε στὸν ἐρχομὸ μας δυνατὲς μυρωδιές, — συνδυάζει ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ εὐτυχισμένου νησιοῦ, θάλασσα μὲ νερὰ σμαραγδένια καὶ γραφικὰ κορφοβούνια πὸν τὸ πράσινο παιγνιδίζει ἀλλάζοντας τόνους.

Βίλλες καὶ σπιτάκια ἔξοχικά, ὅπου ἀνάμεσά τους ξεχωρίζει τὸ παλιὸ Ἀρχοντικό τοῦ Ριζᾶ πασᾶ (τώρα Σιφναίου) ὀρθώνονται λιανοπεριγραμμένα, μερικὰ κοντὰ στ' ἀκρογιαλί κι ἄλλα λίγο μέσα, βαθύτερα, στὸ ἴσκιωμα τοῦ πύκου καὶ τῆς ἐλιάς.

Φυσικοὶ φράχτες ἀπὸ πυκνὸ στὴν ἀράδα καλάμι λὲς κ' εἶναι στημένοι ἔτσι καὶ σὲ τέτοια σειρὰ γιὰ νὰ κόβουνε τὴ θάλασσα νὰ μὴν περνάει στοὺς μπαξέδες.

Μετά τὴ Βορρσά, στὴν Κράτηγο εἶναι πὸν πέφτει τὸ μεγαλύτερο κυνήγι ὀρνυκιῶν. Ἄμα φυσαεὶ βορρῖας, σταματᾶνε τὰ ταξιδεμένα περάσματα καὶ γεμίζουνε οἱ ξεραγκαθιῖς καὶ οἱ λόφοι. Ἄπὸ τὴν αὐγή τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ σούρουπο, ἀντιλαλοῦνε σμπάρα καὶ φωνές κυνηγῶν, πὸν τὰ καταφέρνουνε κάποτε νὰ μὴ γυρίζουνε μὲ ἀδειανὸ τὸ ντουρβά τους.

Στάση ἀπαραίτητη γιὰ φίλους καὶ γνωστοὺς τὸ φιλόξενο

Τὰ Θερμά τοῦ Κόλλου.

ἀγροικὸ σπίτι τοῦ Παναγιώτη Καψιμάλη, ὅπου ὑπάρχει πίνακας ἔξω σὸν κίῖσσι κρεμασμένος γιὰ νὰ σημειῖωνουνε τῖς καθημερινές τους ἐπιτυχίες οἱ τρεῖς ἀβτσηδες (κυνηγοὶ) ἀδελφοί.

Φέτος εἶτανε λιγοστὸ τὸ κυνήγι στὴν Κράτηγο. Δὲν τὸ βοήθησε ὁ καιρός.

*
* *

Πέρα, στὴ βορεινότερη ἄκρη τοῦ νησιοῦ καὶ στὴν κορφή ἀπάνω τοῦ Ὁρδύμνου, βρῖσκεται τὸ δεῦτερο μετὰ τὴ μονὴ τοῦ Λειμῶνος μοναστήρι τῆς Μυτιλήνης.

Γαντζωμένο ἐκεῖ ψηλά, σὲ καμμιὰ ἑξακοσαριὰ μέτρα ἀπὸ τὴ θάλασσα, μοιάζει μὲ τὸ βαρὺν πετροδεμένο κορμί του σὰν ἓνα κάστρο, σκαρωμένο γιὰ νὰ προστατεύει τὴ Χώρα.

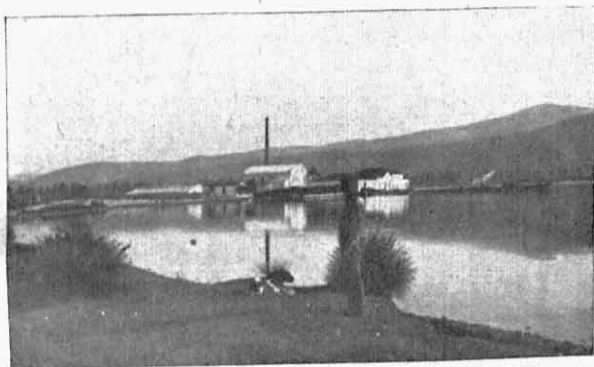
Ἀσκητικὴ γαλήνη καὶ μοναξιά τὸ περισφίγγει. Οὔτε ἀνθρώπου πέρασμα δίπλα του. Κάτω μόνο, καμμιὰ ἑκατοστὴ μέτρα βάθος, πὺν τὰ κοιτᾶς καὶ σοῦ φέρνουνε ἴλιγγο, ξεδιπλώνεται ἡ κορδέλλα τοῦ δρόμου, πὺν πηγαίνει πρὸς τὴν ἱστορικὴ Ἑρεσσὸ καὶ τὸ Σίγρι. Στὴν Ἑρεσσὸ ἔκαψε ὁ Παπανικολῆς τὸ Μάρτη τοῦ 1821 μιὰ Τούρκικη φρεγάτα. Καὶ τὰ χαλάσματά της τὰ πανάρχαια τὰ τραγούδησε ἀηδόνι τῆς Μυτιλήνης, ὁ Ἑφταλιώτης.

Φτάνουμε στὸ **Μύλο**, τελευταῖο ἀκραῖο σταθμὸ, μετὰ τὰ **Τελώνια**, κατασκοτωμένοι ἀπὸ τὴν κούραση. Τινάζουμε πόδια καὶ κορμί νὰ ξεμουδιάσει. Μ' ἓνα μικρὸ στάσιμο στὴν Καλλονὴ καὶ τὴ Βατοῦσα, τρέξαμε ὀγδόντα μειρημένα χιλιόμετρα, τρισήμιση ὥρες, μὲ τ' αὐτοκίνητο. Εὐτύχημα πὺν ὁ δρόμος εἶταν καλός. Τρία μονάχα χωριά, (Ἄγρα—Μεσότοπος, Ἑρεσσός) μένουνε, ἀπὸ τὰ ὀγδόντα — ἐνενηντα πὺν ἔχει τὸ νησί, ἀποκλεισμένα γιὰτὶ σ' ὅλα πλέκεται θανμαστὸ δίχτυ συγκοινωνίας. Ἄς εἶναι καλὰ — ἀφερίμι! — οἱ Τουρκαλάδες πὺν σιάξανε δρόμους...

Μαρτυρικὸ τὸ ἀνέβασμα ἀπὸ τὸ Μύλο ὡς τὴ μπασιά τῆς Μονῆς — χίλια μέτρα κλιμακωτὴ κορδέλλα σὲ στενορῦμι βραχόσπαρτο κακοτράχαλο — μᾶς ξεθεώνει τελειωτικά. Χτυπάμε φοβισμένα τὴν πόρτα. Περρασμένα μεσάνυχτα. Τὸ φεγγάρι, πὺν μᾶς φώτισε χίλιες ἀπειρόκαλλες ὁμορφιές (τοὺς κόλπους τῆς Γέρας καὶ τῆς Καλλονῆς τὸν ἀμμουδερὸ δρόμο τῆς Ἀλυκῆς, τὸ δροσερὸ τσαμιλίκι) σειστὴ κι ἀσημαστράγαλη νεραΐδα, καθὼς τὸ λέει Μυτιληνιὸς ποιητής, γλιστράει τὰ χρυσοσκάλια τ' οὐρανοῦ καὶ ψάχνει κι αὐτὸ νὰ ξεκουραστῆ σὲ μιὰν ἄκρη. Ἕνας καλοθρεμμένος καλόγερος, — πὺν καθὼς μαθαίνουμε εἶναι ὁ ἠγούμενος τῆς Μονῆς κ. Σεραφεῖμ Καϊμακαμέλης — μᾶς ἀνοίγει τὴν πόρτα. Τοῦ δίνουμε τὸ συστατικὸ γράμμα ἀπὸ τὸ «Δημοκράτη», καθημερινὴ ἐφημερίδα τῆς Λέσβου, κι ὅταν τοῦ λέμε ποιοὶ εἴμαστε, μᾶς δέχεται μὲ πρόσχαρη καλωσύνη κ' εὐγένεια. Στὸ Ἑγουμενεῖο,

πού ἀστράφτει ἀπὸ πάστρα καὶ τάξη, πίνουμε ρακὶ ἀθάνατο γιὰ ξεκούραση κι ἀναπαυόμαστε σὲ πεντακάθαρο κρεβάτι. Τὰ σενιόνια του θαρρεῖς καὶ μοσκοβολᾶνε λεβάντα.

Τὸ πρωῖ - πρωῖ, λίγο μετὰ τὸν ὄρθρο, βγαίνουμε στὰ πεζούλια τὰ βορεινὰ κι ἀπὸ κεῖ ἀγναντεύουμε τὴν Τένεδο, τὴν Ἰμβρο, τὴ Σαμοθράκη καὶ στὴν ἴσια γραμμὴ τὴν Τρωάδα καὶ τὴ στροφὴ πού παίρνει ἡ ἀντικρυνὴ ἀχτὴ γιὰ τὰ Δαρδανέλλια. Δεξιὰ, σ' ἓνα βύθισμα τῆς στεριᾶς πρὸς

Τὸ Ντόπι.

τὴ θάλασσα, ξεχωρίζει ὁ Μόλυβος, ἡ πατρίδα τοῦ Ἑφταλιώτη.

Ὅλογυρα ὁ τόπος γυμνός. Ἄφάνες, ξεραγκάθια κι ἀγριοβαλιανδιές μονάχα. Δυὸ-τρία λυγερόκορμα καβάκια κάνουνε νὰ ξεπεταχτοῦνε πρὸς τ' ἀπάνω χωμένα σὲ βαθουλωτὴ ρεματιά.

Οἱ καλόγεροι λένε πὼς βρίσκονται σὲ κρατῆρα παλιοῦ ἠφαιστείου. Καὶ ἴσως νὰ μὴν ἔχουνε ἄδικο. Ἡ ἄγρια καὶ πρωτόγονη γύρω φύση, μὲ βράχους σπαθισμένους ἀπὸ θεϊκὰ ὄργη, ἐδῶ συγκολλημένους μὲ τὴ λάβα, πού χύθηκε μαζὶ μὲ σωρὸ κροκάλες καὶ καγιάδες (πέτρες), παρέκει μονο-

κόμματους, ἴσιους, σὺν τρομαχτικὰ γιγαντένια ἕρηιά, ἡ θέση ἀκόμα τοῦ μοναστηριοῦ πού θνυμίζει *Μετέωρα*, μαρτυροῦνε πὼς κάποια ἔκρηξη δυνατὴ συντάρραξε κι ἀπονέκρωσε τὸν τόπο, ἕνας προϊστορικός χαλασμός πὼς ἐξέσπασε.

Οἱ γεωλόγοι, πού μελετᾶνε τὴ σύσταση τῆς γῆς, καὶ ξέρουνε ὡς κι ἀπὸ τὸ ταπεινὸ λιθαράκι νὰ παίρνουνε μυστικά, παραδέχονται πὼς, ἐδῶ κ' ἑκατοπενήντα χιλιάδες χρόνια, ὑπῆρχε μιὰ ἡπειρος μεγάλη, πού ἔνωνε τὴ Μικρασία μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ πὼς ἀπομεινάρια δικὰ τῆς εἶναι μερικὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἡ Χίος, Μυτιλήνη, Ἅγιος Εὐστράτιος, πού παρουσιάζουνε τὴν ἴδια γεωλογικὴ σύσταση μὲ τὴ Σκῦρο καὶ τὴν Εὐβοία πέρα.

Νὰ λοιπὸν πού καὶ τὸ λιγοστὸ καλογερίστικο μυαλὸ δὲ βρίσκεται μακριὰ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια.¹

Τὸ ἱστορικὸ τῆς Μονῆς, παμπάλαιο, ἀναφέρει πὼς «ὁ ἱερός ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου», πού ἡ χάρη του μνημονεύεται ἀπὸ εἴκοσι κοντὰ ἐν Χριστῷ ἀδελφούς στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀρδύμνου, ἐχτίστηκε στὸν ὄγδοο αἰῶνα, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου. Πρώτη ὀνομασία τῆς μονῆς εἶτανε Μονὴ τοῦ Κόρακος (1101), Ζήσουρος (1617) καὶ τελευταία Μονὴ Ὑψηλοῦ, τὸ *Ψηλὸ Μοναστήρι* πού λέει ὁ ἀπλὸς καὶ ξάστερος στὴν ἔκφραση λαός.²

Ἀπὸ τ' ἀξιοθέατα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μονῆς εἶναι τὸ *Σκευοφυλάκιο*, πού ἂν δὲν σώζεται στὴν πρωτινὴ του καταστροφή, ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μεγάλες ἐπιδρομὲς κουρσάρων Τούρκων στὰ 1821 καὶ 1850, εἶναι πάντα μιὰ πλουτοφόρα πηγὴ, πού θὰ μπορούσε νὰ ξεδιψᾶσει καὶ νὰ χορτάσει ἀρκετὸ

¹ Ὁ Φίλιππον, ὁ Ντελονέ, καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Γεωλογίας κ. Κτενᾶς, πού εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ κατατοπίσει πλατύτερα σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ὅταν ἀντιμῶσαμε στὸ *Ψηλὸ Μοναστήρι*, ἔχουνε κάνει ἐπιτόπιες ἔρευνες, ὅπου θεοφάνερα ἀποδείχνουνε ὅσα γράφω παραπάνω. Καλὸ εἶναι ὁποιος θέλει νὰ μάθει περισσότερα νὰ συμβουλευθεῖ τὰ σχετικὰ συγγράμματα τῶν ξένων γεωλόγων καὶ τὶς μονογραφίες τοῦ κ. Κτενᾶ. Πολλὰ τμήματα τῆς παλιᾶς ἡπείρου σχηματίζουσι σήμερον τὸ βυθὸ τοῦ βορείου Αἰγαίου.

² Περισσότερες ἱστορικὲς λεπτομέρειες στὴ μελέτη τοῦ Πρωτοσύγγελου κ. Βασιλείου — Ἡμερολ. Λέσβου 1914, σελ. 169 - 179.

πεινασμένο κοσμάκη. Ὁ Πάτερ - Σεραφείμ — περιποιητικὸς πάντα καὶ πρόθυμος — ἀνασέρνει μέσ' ἀπὸ κρυψῶνα στὸ βάθος τῆς μικρῆς βιβλιοθήκης ἱστορημένες παλιές περγαμηνές, πετραχήλια μαργαριτοκεντημένα, μιὰ δεσποτικὴ μίτρα πλουμισμένη μὲ πολύτιμα πετράδια, ρουμπίνια καὶ σμαλτοεικονίσματα, τετραβάγγελα καὶ ἀσημασμένες κάρτες Ἁγίων, πού οἱ εὐλογημένοι (ὡς μὲ συχωρέσουνε!) μὲ τ' ἅγια τους λείψανα ἔχουνε κατακλύσει δλάκαιρη τὴν Ἑλλάδα.

Σ' ἓνα σκοτεινὸ καὶ ἀφώτιστο κελλί — καὶ πῶς νὰ φωτισοῦνε μὲ τὰ στενόμακρα παράθυρα, τὶς τρομερὲς αὐτὲς πολεμιστρες! — κάνουμε τὴ γνωριμιὰ μας μὲ τὸν Πάτερ - Παῖσιο, ἑξόριστο Ἁγιονορίτη μοναχό, πὺν δὲν ἐκκλησιάζεται μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, οὔτε Πάσχα, Κυρίου Πάσχα, γιορτάζει μαζί τους γιατί τοὺς θεωρεῖ ὡς αἰρετικούς, τοῦ Ἐωσφόρου θύματα καὶ ψυχὲς βυθισμένες στὴν ἁμαρτία. **Παλιοημερολόγιτης** αὐτός, μένει κολλημένος στὴν ἰδεολογία του. Ἀδελφοὶ τῆς ψυχῆς του ὁ συνεξόριστος γιὰ τὴν ἴδια αἰτία Πάτερ - Θεοδόσιος καὶ δυὸ ἄλλοι ἁγιονορίτες στὴ Μονὴ Πυθαρίου.

Τὸ στραβοκέφαλο αὐτὸ ζωντανὸ εἶναι ὥσπότεσο τεχνίτης θαυμάσιος, λεπτουργός. Μερικὰ δείγματα τῆς τέχνης του φτάνουνε τὰ σύνορα, θὰ μπορούσα νὰ πῶ, τῆς ἀληθινῆς δημιουργίας. Σκαλίζει χαρτοκόφτες καὶ μαχαιροπήρουνα στὸ ξύλο μὲ τὴ μάρκα τοῦ Μοναστηριοῦ σὲ φόντο κόκκινο ἀπὸ βαμμένη τσελατίνα, καὶ σκαρώνει γκόρφια (ἐγκόλπια τὰ λένε οἱ δασκάλοι) ὅπως τὸν Ἁγ - Γιώργη τὸν Καβαλλάρη πὺν «μὲ τὸ ἄσπρο του φαρὶ σπαράζει τὸ Δράκοντα, τὸ φλογόστομο θεριό.» Δίνει στὸ μικρούλι τῆς παρέας μας ἓνα σταυρουδάκι κοκκινωπό, ἀπὸ κόκκαλο, μὲ τὸν Πανάγιό Τάφο, πὺν τονὲ βλέπεις στὸ κέντρο τοῦ σταυροῦ μὲ φακό.

Ἐξὸν ὅμως ἀπὸ τὴν ξυλογλυπτικὴ φαίνεται, πὺς καὶ ἡ ποίηση ἄφησε τ' ἀχνάρι τῆς σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι.

Στὸ μουσαφίρ - ὄντᾶ, πὺν συνεδριάζει τὸ Ἁγουμενοσυμβούλιο, ὑπάρχει κορνιζωμένο σὲ χρυσαφὶ καθράκι καὶ μὲ γράμματα ὀπωσδήποτε καλλιγραφικὰ, τὸ παρακάτω ποίημα, πὺν τὸ παραθέτω γιὰ νὰ γνωριστοῦμε καὶ μὲ τὴν καλογε-

ρίστικη ποίηση. Μπορεῖ νὰ χρησιμέψῃ καὶ σὲ μερικοὺς νεώτερους θρησκευτικοὺς ἕμνογράφους :

Ἡ τοῦ Ὑψηλοῦ θαυμασία ἱερὰ Μονή.

Σὺ τοῦ Ὁρδύμνου κορυφή ἢ πολυτιμημένη,
 πὺ βασιλεύεις τῶν βουνῶν ψηλὰ καμαρωμένη,
 τὸ μεγαλεῖο Σου τιμῶ, τὸν Ὑψιστον δοξάζω,
 τὴν γραφικὴν λοφοσειρὰν τῶν πέριξ Σου θαυμάζω.

Ναὸν στὰ ὕψη Σου κλεινὸν Μονῆς ἀρχαίας φέρεις
 καὶ τὰς δεήσεις τῶν πιστῶν στὰ Χερουβεὶμ προσφέρεις,
 ὡς δάκτυλος στέκεις Θεοῦ, τὸν Οὐρανὸν δεικνύεις,
 εἰς προσεσχὴν τὸ πᾶν καλεῖς, αἰῶνας διανύεις.
 Κειμήλια παντοτεινὰ τοῦ πρὶν καὶ νῦν αἰῶνος
 εἶν' ἡ μονὴ ὅπου κρατεῖς καὶ ἡ ἄλλη τοῦ Λειμῶνος.

Ἐργαρον ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἱερᾷ Μονῇ τῇ 12 Αὐγούστου 1911.

Ἀρχιμανδριτης Σταῦρος Τάξης

Τὸ Ψηλὸ μοναστήρι δὲν εἶναι μονὴ Κοινοβιακὴ, μὲ κοινὴν τράπεζα δηλαδὴ γιὰ ὅλους, μὰ ἰδιόρρυθμη. Ὡστόσο ἡ ἰδιόρρυθμία της αὐτῇ (ἄμποτε νὰ βρῖσκαμε καὶ ἄλλες παρόμοιες) δὲν μᾶς ἐμποδίζει, προσκαλεσμένοι καθὼς εἵμαστε στὸ πλούσιο ἡγουμενικὸ τραπέζι, νὰ δοκιμάσουμε νόστιμο ἐρίφι ἀπὸ τὸ κοπάδι τῆς μονῆς, τραχανόσουπα λιμπιστή, πὺ νὰ γλύφεις τὰ δάχτυλα, κρασί μαῦρο σὰν Κεφαλλονίτικο, καὶ ἕνα τυρί, πὺ, μὰ τὴν ἀλήθεια, μετὰ τὴν Καλλο-νιάτισσα σαρδέλλα εἶναι τὸ δεύτερο ἀγαθὸ μακαρισμένον ἀνθρώπων.

Γραφικώτατο εἶτανε, τὴν ὥρα πὺ φεύγαμε, τὸ θέαμα τῶν καλογέρων ἀπάνω στοὺς βράχους μὲ φόντο τὸ μοναστήρι καὶ τὸ γαλάζιο ξάστερο οὐρανὸν ...

Ἡ Μυτιλήνη, ἔξαιρετικὰ ὁμορφο νησί, ἔχει νὰ παρουσιάσει μύριες φυσικὲς καλλονὲς σὲ ὅποιον θᾶθ'ελε νὰ γυρίσει στὸ ἐσωτερικὸ τῆς.

Ἄρχινάει, καθὼς εἶδαμε, ἀπὸ τῆ σκάλα μὲ τὸ Μικρὸν - Γιαλὸ καὶ τὸ πανοραμικὸ **Κιόσκι** πού ὠραῖες γωνίτσες ἐκεῖ δὲ εἶναι τὰ **Τσαμάκια** μὲ τὴ θέα τοῦ Κάστρου, ἢ **Φυκιό-τρυπα** μὲ τὸ φανάρι, πού θυμίζει βράχους τῆς φαληριώτικης Καστέλλας, καὶ προχωρεῖ δυναμώνοντας σὲ χρωματισμὸ καὶ γραμμὴ, στὸν **Κόλπο τῆς Γέρας**, πού δὲ φαντάζομαι νὰ ὑπάρχει δεύτερο τέτοιο θαῦμα σὲ ὅλο τὸν κόσμον.

Ἡ χλωρασιά πού ἀνασαίνει δίπλα του καὶ τὸ στενὸ ἔμπασμα, πού τὸν κάνει ἀπὸ ψηλὰ καὶ μακρύτερα νὰ φαίνεται σὰν λιμνοῦλα παραμυθένια, τὰ σεντεφένια νερὰ πού πότε κυματισμένα φαίνονται σὰν ὀλόασπρα κοπάδια ἀρνάκια πού βόσκουνε καὶ πότε ἤρεμα ξεσηκώνουνε κι ἀντιγράφουνε ἤσκιους, περάσματα καὶ βουνά, ὁ κορνιζωμένος αὐτὸς νερόκοσμος, σὲ σταματᾷ — ἀδύνατο νὰ γίνῃ ἄλλιῶς! — γιὰ ὠρες ὀλάκαιρες σ' ἓναν ἀληθινὸ θαυμασμὸ καὶ κατάπληξη. Μόνο τὸ πριάρι τοῦ λείπει γιὰ νὰ τονὲ σεργιανίσει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, ψαράς σὲ Μεσολογγίτικη λιμνοθάλασσα.

Ὑστερα εἶναι τὰ **Θερμὰ τοῦ Κόλπου**, τὸ πράσινο βαλτονέρι πού χτυπᾷνε ἀγριόπαπιες, τὰ μύρια τόσα χωριουδάκια μὲ τὰ ποιητικὰ τους ὀνόματα (Σκαλοχώρι, Ἄνεμάτια, Φίλια κ.τ.λ.). ὁ Πολυχῆτος καὶ ἡ Καλλονὴ μὲ τὸ θαυμάσιο καινουριοχτισμένον ἐκπαιδευτήριον, ἡ Πέτρα, τὸ Πλωμάρι κι' ἡ Ἀγιάσος μὲ τὸ φημισμένον τὸ δεκαπενταύγουστο πανηγύρι τῆς, καὶ σὲ ὅλα τοῦτα ψυχὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀγαθός, εὐγενικός, καλόκαρδος, μὲ μάτια καθαρὰ κι ἀπονήρευτα πού ἔξωτερικεύουνε τὸ βαθύτερον εἶναι του.

Ἄν ἤθελα νὰ δώσω σχολαστικὴ περιγραφή τοῦ νησιοῦ καὶ νὰ πέσω σὲ καθέκαστα, δὲ θὰ μὲ φτάνανε ἀτελείωτα κατεβατὰ χαρτιοῦ. Ἀπλούστατα καταγράφω μερικὲς ἐντυπώσεις, πού δὲν μποροῦνε οὔτε στὸ ἐλάχιστον ν' ἀποδώσουνε ἐκεῖνο πού ἐνοιῶσα μὲ τὸ γνώρισμα τοῦ ξωτικοῦ καὶ πασίχαρου ὄνειρόκοσμου. Τὸ λυρισμὸ, πού σὰν νερο-

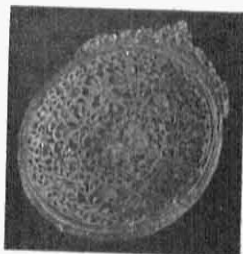
μάννα ξεπήδησε ἀπὸ μέσα μου, προσπάθησα νὰ τόνε φυλακίσω στὰ στενὰ σύνορα μικρῶν πεζῶν τραγουδιῶν¹.

Μὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτα, χαρὰ μου λογαριάζω κάθε φορά, πὺν γυρίζω στρατοκόπος σιὴν Ἑλλάδα καὶ γνωρίζομαι μὲ τὴν ἀπάρθρηνη, φωτολογημένη κι ἀθάνατη φύση της.

Ἔνα κομματί δικό της εἶναι κ' ἡ πανέμορφη Μυτιλήνη.

Καλοκαίρι τοῦ 1928.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

¹ Γυπώθηκαν στὸ φιλολογικὸ παράρτημα τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ἀριθ. 154.